

Generációk a nevelés szolgálatában

Tisztelt Vendégeink, Kedves kollégák!

125 éves az Aszódi Javítóintézet, fennállása óta változatlan alapfeladattal látja el munkáját. A történetéről már hallhattunk előadást, én szeretném bemutatni, hogyan gondolkodtak, hogyan gondolkodunk az Aszódi Javítóintézetben folyó munkáról.

Szakmai Programunk 1992-re datálódik és a szakmacsoport emberöltő alapon harmadik generációnak nevezte magát, így dedikálta a kész Programot.

Ars poetica:

A nevelőtestület legfontosabb pedagógiai célja, hogy a gondozására, fejlesztésére bízott növendékek számára biztosítsa a személyiségfejlődést serkentő feltételeket.

A nevelőközösség az elfogadás, az empátia, a következetesség és hitelesség alapján alakítja ki a fiatalokkal való együttműködést.

Ezért a személyiségfejlesztés, kiegészítve a korrigáló neveléssel az egyéni, személyre szóló nevelési, oktatási programokkal valósul meg.

Az utóbbi évtizedekről:

A mai pedagógus generáció egy fő kivétellel az 1980-as évek első felében kezdett el itt dolgozni. Az 1981-es tanárgyilkosság idején mi még nem voltunk a testület tagjai. Talán ez az időszak volt az intézet történetének legnehezebb korszaka, amikor Kiss József nevelőt egy növendéke meggyilkolta. Ezekben az évtizedekben Eperjesi Ernő volt az igazgató. A vizsgálatok, a miniszteri biztos kinevezése 1984-ben, majd az intézet pedagógiai rendszerének átalakítása, a személyi feltételrendszer minőségi fejlesztése, a tárgyi és eszközrendszer korszerűsítése, ezek szervezett működtetése volt a célja az akkori igazgatónak Bujdos Lászlónak. A kemény és szigorú következetesség, az egyirányú szakmai út vitathatatlanul eredményes volt, mely áldozatokat követelt mindenkitől. A rendszer új lehetőségeket, differenciált módszereket, ehhez kapcsolódó részlegeket tartalmazott. Létrejött a zárt és krízisintervenciós csoport (ma P.p.) Megtört a férfiak egyeduralma a pedagógiai szakterületen, az iskolába, csoportba női munkatársak is kerültek.

A tanműhelyek, a főépület homlokzatának felújítása is megtörtént más lényegi műszaki fejlesztésekkel együtt. Mintegy öt év eredményei ezek, melyek befejezése, a szakmai megújulás lehetőségeinek folytatása már másra, jelenlegi igazgatónkra hárult. A szigorú alapok, megteremtették a lehetőségét a javítóintézeti nevelés módszertan, kultúra kiteljesítésének. A rendszerváltás új tartalmi elemek megjelenítését tette lehetővé a meglévő értékekre építve az alternatív, kísérletező nevelési módszerek is kipróbálásra kerülhettek. A Módszertani fejlődés nélkülözhetetlen volt, hiszen olyan jogszabályok befolyásolták az új Gyermekvédelmi Törvényt, mint az ENSZ Gyermeki Jogok Egyezménye, a Pekingi Szabályok, az új Alkotmány...

A javítóintézeti rendszerváltás meghatározó eseménye a fogdák, az egyszemélyes elkülönítő megszüntetése volt. Soha nem felejttem el, hogy a hat hónapos moratórium alatt, mennyit dolgoztunk azon, hogy a megszokott fogdába helyezés automatizmusa helyett, valós megoldás szülessen a növendék – felnőtt konfliktus feloldására. Az időszak leteltét követően hirdettük ki növendékeinknek, hogy a fogda megszűnt. Meglepődtek és rádöbbenek, hogy tényleg az utóbbi időben senki nem volt fogdán, ezért kicsit próbálkoztak – hátha. De nem! És ezt követően 1,5 – 2 éven keresztül nagyon magas szintű együttműködést tanúsított szinte minden növendék. Eközben persze felkészültünk a csoportos elkülönítésre a zárt részleg szabályzatának átdolgozásával.

Megnyitottuk az intézet kápolnáját, lehetőséget teremtve ezzel a hitélet gyakorlására. Erősödött a kapcsolatunk a FICE-vel, kollégáink tanulmányutakon vehettek részt, melynek komoly módszertani hatása volt. Szocializációs szintekre épülő pedagógiai program kísérletet működtettünk egy évig, mely ezt megelőzően a Krízisintervenciós csoportban működött, sikeressé vált és az intézet valamennyi csoportja e szerint dolgozott.

Szélesedtek a kedvezmények, városi kilépő működött növendékeink számára. A program működtetése érdekében átalakítottuk a csoportokat 2-3 fős hálók lettek a korábbi nagy hálókból, így lehetővé téve a differenciált csoportos és egyéni foglalkozásokat. A program működése közvetlenül hatott az utógondozás lehetőségének megteremtésére alapítványi keretek között gondozóház létrehozásával. Ez néhány növendékünk esetében teljes, biztonságos családi életet alapozott meg.

A rendszerváltást követő években a javítóintézeti nevelésre utaltak száma a BTK változásai, több bűncselekmény típus megszűnése és a korábbi tanárgyilkosság okozta bizalomvesztés miatt csökkent. Sokat dolgoztunk azért, hogy az előítéletek csökkenjenek és ebben a munkában segítőkre találtunk, akik elsősorban filmes eszközökkel mutatták be az intézményt. Ők: Moldova Ágnes, Grünwaldsky Ferenc, Jancsó Miklós, Szőke András.

Ebben az időszakban különösen sok látogatót fogadtunk és ma is szívesen látunk minden szakmai érdeklődőt.

A javítóintézeti nevelés reformjának, melyek az intézetekben elkezdődtek jogalkotói szinten is meg kellett valósulnia, hogy támogatni tudja a pedagógiai törekvéseket is. Az átláthatóbb, jobban alkalmazható, igazságosabb ítélkezés lehetőségét az 1995. BTK elfogadása tette lehetővé. A korábbi határozatlan idejű intézkedés 1-3 év határozott idejűvé vált, megteremtődött az előzetes fogva tartás végrehajtásának lehetősége javítóintézetben és az előzetesben töltött idő beszámíthatóvá vált az intézkedés időtartamába. A szakmai konszenzus kialakításában az előkészítő munkában, a tiszta profilú intézményrendszer kialakításának elfogadtatásában a javítóintézetek nevelőtestületei hatékonyan dolgoztak együtt és ebben a munkában ki kell emelnem Ferenczi György nevét, aki sokat tett azért, hogy ezen célok megvalósulhassanak.

Változtak és bővültek alapfeladatok, új intézmény jött létre Debrecenben. Az 1969-es Rendtartás módosult 1997-ben és a valós intézményi működést deklarálta, biztosítva a jogszerű, korszerű javítóintézeti nevelés megvalósulását.

Az új Törvény a Gyermekvédelemről a javítóintézeteket is integrálta magában, ezzel is megerősítve gyermekvédelmi feladatát, szerepét ezen intézményeknek.

Pedagógiai szerkezetünk:

Előzetes letartóztatás

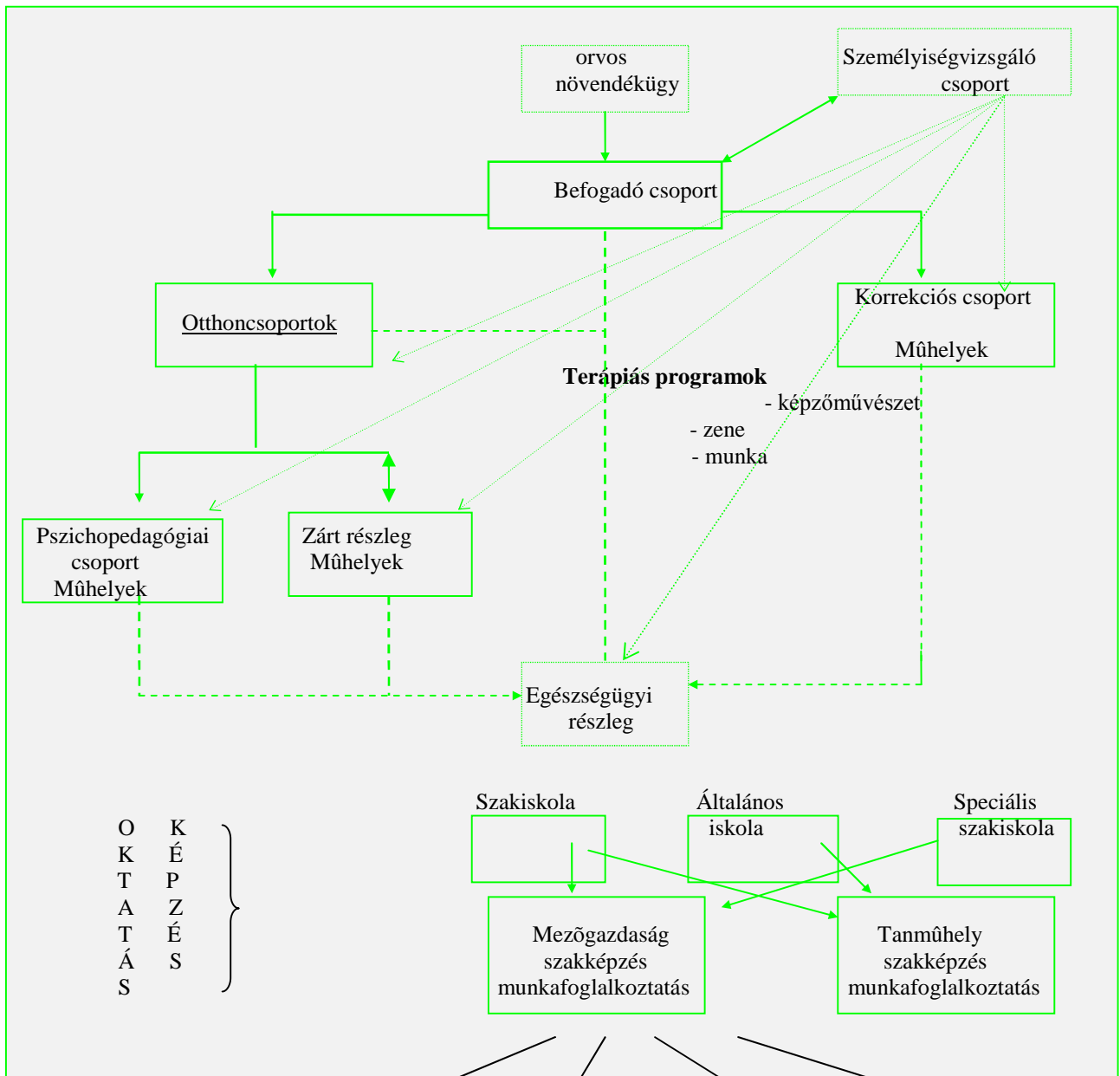
Bv. intézet

Rendőrségi fogda

javítóintézet

Nevelőotthon

Család

O
K
T
A
T
Á
S

K
É
P
Z
É
S

Család Nevelőotthon Önálló élet ?

A javítóintézeti nevelés időtartama alatt az egyéni fejlesztési tervek alapján egyértelmű, kiszámítható, általában eredményes együttműködés, a kitűzött célok elérése megtörténik. Az ideiglenes vagy végleges elbocsájtást követően már kevésbé látszik, hogy mi történik a növendékekkel. Az utóbbi években új lehetőségek teremtődtek meg a pártfogói munka összefogottabb célirányos megtervezése révén. Az Igazságügyi Hivatal munkatársa segíti az IT. Munkáját, tréninget vezet a növendékek részére, tájékoztat és segít a pozitív életvezetés magatartási szabályainak megfogalmazásában.

Ideális lenne, ha miközben a családból intézetbe kerül a gyermek, a család is kapjon támogatást, ha lehet stabilizálódjon a gazdasági helyzete, nyerjen támogatást részükről is a fiatal jó útra térése.

„Esélyt adunk, utat mutatunk!” ez a szakmai jelmondatunk. Mintákat közvetítünk, lehetőséget adunk mindazok pótlására melyek elveszni látszottak. Közös élményekkel, munkával, szeretettel. Bízunk abban, hogy a társadalom toleranciája emelkedni fog és segíteni is képes lesz ezeket a fiatalokat, nem csak előítéletek alapján megbélyegezni őket.

Szakmai generációk

Az önkényes harmadik generációs meghatározásom szerint:

1. generáció: az alapítástól a 2. Világháború végéig tartó időszak

A Csemegi Kódex, az 1880. évi BTK, 1908-as Fiatalkorúak Felügyelőhatóságának létrejötte, az 1913-ban létrejövő fiatalkorúak bírósága, melyek az erős jogi alapokat biztosították.

1. generáció.

A számmisztika szerint az 1-es szám jelentése: ambiciózus, szereti a rendet, független

A 3. generációról már részletesen szoltam, és láthatnak itt belőle egyet személyemben is.

a 3-as szám jelentése:

ambiciózus, szeret vezető lenni, nem szereti a korlátokat.

A párhuzamok mutatják magukat, mind a problémák típusában, mind a pedagógiai útkeresésben, mind a fel-fel lángoló előítéletekben a két generáció között.

Az alapítóról Pauler Tivadarról szeretnék pár gondolatot elmondani, Mikus Gyula munkájából:

„ A kor vezetői a XIX: sz. végén mind széles látókörű, európai színvonalú személyiségek volt. Méltán sorolható körükbe a téma szempontjából nagy hatással bíró PAULER TIVADAR (1816-1886.) Igazságügy miniszter. Kitűnő büntetőjogász, jogbölcész, egyetemi tanár, később a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja, (1876-1885.). Már 1848-ban büntető jog tanára a pesti egyetemen. 1849-ben rövid silencium után újra tanít és 1861-62-ben Egyetemi Rektor is, - a Kúria Legfőbb Ítélszéki osztályának bírója, 1871-72-ben Vallás és Közoktatásügyi miniszter, 1872-1875-ig Igazságügyi Miniszter az Andrássy, LÓNYAI, SZLÁVY és BÍRÓ kormányokban. 1878-ban megvált az egyetemi katedrától és 1886-ban bekövetkezett haláláig elkötelezett Igazságügyi Minisztere a Tisza kormánynak – pontosan abban az időszakban amikor rendkívül fontos igazságügyi törvények (így az 1878. V. TVC.) megjelentek. Nagy kultúráját, széles látókörét bizonyítja, hogy számos fontos jogalkotás kezdeményezése mellett a „MAGYAR MÚZEUM” c. folyóirat megalapítója. Egyébként Kant gyakorlati bölcséletének híve volt. 1880-tól a Magyar Tudományos Akadémia másodelnöke – nagy hatással volt az egész magyar jogalkotásra és jogtörténetre. Közismert a fiatakorúakkal kapcsolatos jogproblémák és törvényalkotás iránti érdeklődése. Portréja 1896-ban az igazgató irodájában függött Aszódon. Ugyanitt a tanácsteremben volt látható Dr. László Zsigmondnak, annak a miniszteri tanácsosnak arcképe, akit Pauler az aszódi intézet szervezésével megbízott.

Most pedig lássuk az V. TVC. 42. §-át és a vele kapcsolatos szerteágazó problémák néhány legfontosabbját. A jogászok, bírók megdöbbenek, a gyermek és fiatakorú büntettek nagy számától, riasztó, figyelemfelkeltő adattól: ugyanezen korú bűnösök és ártatlanok nagymérvű kiszolgáltatottságától, az elhelyezés korszerűtlenségétől. Tudjuk, hogy a börtönre, fogházra ítélt fiatalok, még gyerekek külön tartására nincs mód (nem beszélve arról, hogy határozott jogakat sincs). Tapasztalt bűnözőkkel: meglett, kirafinált gonosztevőkkel töltik együtt büntetésüket és így az ítélet végrehajtására szolgáló fegyintézet a bűnözés kiképző iskolájává válik, amelynek körülményeit korszerűtlen és célszerűtlen (ellenőrizhetetlen) előírások szabályozzák. Ebben az antihumánus káoszban próbál rendet és emberséget teremteni a Pauler Tivadar által kezdeményezett 1878. V. TVC. Amely egyébként nem csak a

fiatalok helyzetén kíván jelentős változásokat (42§.) , hanem általánosan rendet akar teremteni a magyarországi börtönviszonyokban.”

Még egy részlet az előbb felvetett problémára, most Hegedűs Judit munkájából:

„Amennyiben a fiatalkorú elkövető bűncselekménye vagy körülményei miatt szükséges – már az 1896. évi XXXIII. törvénycikk óta – a *fiatalkorú előzetes letartóztatását* rendelhetette el a bíró. Az előzetes letartóztatásról már a 20. század elején, a két világháború között is erőteljes kritika fogalmazódott meg, miszerint a rendőrségre bekerülő fiatalokkal nem megfelelően bánnak. *Vágó Károly* javítóintézeti nevelő is kihangsúlyozta, hogy „... a fiatalkorúaknak a nevelőotthonokba való beszállítása előtti fogházban tartása igen káros nyomokat hagy bennük. Sokszor felnőtt letartóztatottakkal vannak együtt, mi részükre – tapasztalat szerint – nem a legjobb iskola. A nevelőotthonokba való beszállításukkor sokszor megláncolva kísérik be a lábán állni alig tudó kis fiatalkorút” (*Vágó*, 1930. 49. o.)

Ez úgy tűnik megoldhatatlan problémának látszik, hiszen bármelyik korszakot vizsgáljuk, ugyanazok a gondolatok fogalmazódnak meg: nincs elegendő hely, lehetőség arra, hogy a fiatalkorúakat elkülönítve tartsák az előzetes letartóztatás során, bár mindenki előtt teljesen egyértelmű, hogy ennek milyen káros hatásai vannak mind pedagógiai, mind pszichológiai szempontból.”

Ezen párhuzamos problémára az 1995. évi BTK módosítás hozott megoldást.

A javítóintézeti nevelésünk ez időben komoly nemzetközi elismeréssel bírt többek között Olaszországban, Franciaországban, Angliában ahol világkiállításon is részt vettek az aszódi javítóintézet hintóival. De díjat nyert Milánóban a kassai intézet bútór- és bőripari készítményekkel.

A nevelési elvek sokszor ütköztek a javítóintézet családfői és a külső szakemberek között. Mindent megtettek azért, hogy az egyéni nevelés, a szeretet, a gondoskodás, oktatás meg hozza a várt eredményt.

Abból az alkalomból, hogy pár napja az egykori vezető családfő, majd igazgatóként dolgozó Vágó Károly leszámazottja megtisztelt látogatásával, szeretnék idézni Dr. Lőrincz József egyik értekezéséből:

. „*A javítóintézet tehát az egykori XIX. századi európai város kezdetleges „szociálpolitikájának” és „kriminálpolitikájának” szerencsés érintkezési pontján létrejött sikerintézmény, amely napjainkig fennmaradt.*

László Zsigmond miniszteri tanácsos a német modell alapján dolgozta ki az első (aszódi) javítóintézet rendtartását. Az igazságügyi kormányzat arra törekedett, hogy a javítóintézet legyen alkalmas a preventív feladatra, azaz az ide beutaltak sikeres javítására, ugyanakkor az intézet jellegében, rendjében hordozza azokat a kényszerelemeket is, amelyek az

alkalmazandó pedagógiai beavatkozásnak mintegy a keretét szolgálnak. *Ranschburg Pál*, e korszak neves pszichológusa így ír erről:

„Ez intézetekben nem a büntetés a vezérlő elv, hanem a szigorú fegyelem, a kényszerelbánás kereteibe beilleszkedett nevelés és oktatás. Tapasztalati tény az, hogy az alapjukban megromlott, züllő fiatalokkal szemben a szentimentális jólelkőség még kevésbé vezet eredményre, mint a könyörtelen szigorúság.”

Királyi Javítóintézetek Alapszabálya meghatározta az intézet feladatát, miszerint „...a kebelükbe befogadott egyéneket vallásosságban és polgári erkölcsökben nevelni, iskolai oktatásban részesíteni s őket a komoly munkássághoz, s illemes magaviselethez szoktatni.” Az Alapszabály jó érzékkel maradandót alkotott: az érzelmi nevelést a családi és a vallás-erkölcsi nevelésre alapozta, az értelmi nevelést az iskolai oktatásra, a munkaerő-piaci esélyek növelését a munkaoktatásra és a munkáltatásra alapozták. A javítóintézetek működése a század utolsó évtizedében elsősorban a pedagógusok és a pszichológusok körében érdemelt ki lelkes elismerést. *Vágó Károly* egyik tanulmányában így emlékszik meg erről: „Az okos, családis szeretet és gondoskodás nem szentimentalizmus, hanem való tény, a nevelésnek egyik leghathatósabb eszköze, amelynek szükségessége fokozott kíváncsóság az erkölcsileg fogyatékosoknál, ahol rendszerint éppen az érzelmi területen van a baj. Ezekben a megalakult intézetekben szép, lelkes munka folyt, ha nem is dolgoztak valami tudományos rendszerrel, de közvetlenségük, kitartó munkájuk, nagy szeretetük és lángoló lelkesedésük nagyon sok akadályt leküzdött és nagy eredményeket nyújtottak.”

, A XX. század eleje a kriminálpedagógia és az inadaptáltak pszichológiája megalapozásának időszaka volt, amelyet neves szakemberek: *Ranschburg Pál*, *Éltes Mátyás*, *Kármán Elemér*, *Ganyó Vilmos*, *Vágó Károly* munkásságának magas színvonalára fémjelezték. □□
Míg a XIX. – XX. század fordulóján bevezetett intézmények közül a fiatalok fogházügye néhány esztendő után sorvadásnak indult, a javító-nevelés túlélte az elmúlt század politikai, ideológiai hullámverését. E túlélésben azonban kiemelkedő szerepük volt azoknak a szakembereknek - pedagógusoknak és pszichológusoknak – akik ha kellett, testükkel védték az intézetek fennmaradását és nevelő légkörének megőrzését.”

A 2. generáció: a II. Világháborút követő időszak a rendszerváltásig, illetve az 1995. évi BTK módosításig.

1950-től 14-18 év a bekerülési korhatár, mely 19 évig bővül 1978-ban. Az 1950-1970-es évek időszaka sok nehézséget hozott a javítóintézet működésében a szocializmus alapelvei, a politikai szempontú döntések háttérbe szorították a munka érdemi részét. De a válságot követően magára talál az intézet és az előbb látott film is mutatja, hogy a javítóintézet bizonyítani akarta szakmai sokszínűségét, eredményességét. A Rendtartás (1969.) erős jogszabályi háttérrel biztosított a működésnek, a pedagógiai munkának. Továbbképzések, diplomaszerezés, szakmai fejlődés indul meg, a növendékek pl. Balatonszemesen táboroznak rendszeresen, újra működik az intézeti zenekar. Sajnos ebben az időben 1960-ban robbantják le az intézet templomát.

A testület összetartó, az intézet fejlődik, 1974-ben átadásra kerül az új épületszárny, mely korszerű elhelyezési körülményeket biztosít a növendékek számára. A fejlődés belső viszályokra visszavezethetően megtorpan Moldova: Tetovált kereszt c. könyvének megjelenése erősen megosztja a testületet. A mélypont a korábban említett tanárgyilkosság.

3. generáció mi vagyunk akik 20-25 éve folytatjuk elődeink munkáját, talán minket sikerült megismerniük. Nehéz beszélnem az általunk végzett munkáról, hogy ne tűnjön se dicsekvésnek, se túlzott szerénységnek. Igyekszünk jól elvégezni feladatainkat, tisztességgel becsülettel, szakmai elkötelezettséggel. Intézményünkre némiképp jellemző a mondás: nem esik messze az alma a fájától. Ma itt dolgozik korábbi nevelő fia, aki neveli a korábban beutalt, ma már apa fiát. Dinasztiák egyik s másik oldalon is.

Fontosak számunkra a múlt értékei, hagyományokkal ezeket szeretnénk megtartani, erősíteni a következő generációk szakmai alapjait és a további kihívásokra, segítségükkel választ adni annak érdekében, hogy az Aszódi Javítóintézet alapfeladata teljesítésével még sikeresebben teljesíthesse a szakmai elvárásokat.

Az Aszódi Javítóintézet megalapításakor 1884. jó év volt, átadják az Operaházat, a Keleti Pályaudvart, a Nyíró Gyula Kórházat, melyek szintén 125 évesek, csakúgy, mint a közkedvelt dobos torta.

A pedagógiai 3. generáció már együtt dolgozik a 4. generációval. A jelen testületből 30 fő 1983-1998. (15 év) között és szintén 30 fő 2007 – 2009-es években (2 év) került a nevelőtestületbe. Utóbbi 30-an már a 5. generáció. Bízom benne nyitottak ők is a korábbi értékekre és hivatástudatuk segítségével tovább élhet a jó színvonalú javítóintézeti nevelési kultúra. Hogy jó, szeretném egy tanulmány összegző gondolataival bizonyítani, mely 2007-ben készült a fiatalkorúak után követéses vizsgálatára, amely Kerezsi Klára – Kó József – Gosztanyi Géza munkája.

Összegzés:

„A kutatás során nagyon kedvező kép rajzolódott ki a javítóintézetekről. A bekerülő fiatalok többsége nem büntetésként, hanem egyfajta segítségként élte meg az ott töltött időt, mely lehetőséget adott számukra, hogy szakítsanak korábbi magatartásukkal, és ehhez a folyamathoz megfelelő segítséget is kaptak. Az intézetekben dolgozó nevelők rendkívül jól szerepeltek. A fiataloknak kedvező tapasztalataik vannak velük kapcsolatban, és az összegyűjtött adatok az bizonyítják, hogy a többségnek valós és hasznos segítséget nyújtottak.

A vizsgálat eredményei szerint a javítóintézeti elhelyezés nagyon hasznos jogintézmény, a bekerülő speciális populáció számára reális lehetőséget teremt életvezetési problémáik egy részének megoldására, és több területen javítja az intézetben nevelt fiatalok esélyeit.”

Befejezésül kérem engedjék meg, hogy a szakmai kereteket meghaladva személyessé tegyem gondolataimat. Szeretnék itt Önök előtt köszönetet mondani apámnak, aki 1956-1989. között dolgozott intézetünkben és már 5 éve nem lehet köztünk.

Ő az, aki segített abban, hogy munkám hivatásommá váljon.

Köszönöm megtisztelő figyelmüket!

Aszód, 2009. október 28.

Puskás Péter

általános igazgatóhelyettes
SZMM. Aszódi Javítóintézete

